

KONST
eller
popor

Vägskäl 2011

Konstutställning - Kulturmöte i Leksand

Sedan 1997 pågår projektet Vägskäl i Leksand, en mötesplats för konstskapare från olika delar av världen med utställningar, workshops och kulturaftnar med film, dans, föredrag, musik och poesi. Projektet är ett samarbete mellan Leksands kommun - Kulturhuset, Leksands Folkhögskola och Konstkonsulenten - Landstinget Dalarna.

Vägskäl markerar en plats där människor möts. Men också en punkt som erbjuder nya vägar, avdramatiserar konst och skapar forum för diskussion och reflektion runt konstfrågor. **Årets tema är KONST eller SOPOR.**

Vad är konst egentligen? Vad räknas som konst? Finns det regler för vad och hur konst är och får vara? Bra konst är originell och nyskapande. Den berör också, sätter tankar i rörelse. Tankar om konst kan leda till slutsatsen att konst är kaos.

På Ta Till Vara i Leksand och Rättvik samt Falu second-hand hittade vi verk som visas i utställningen. Några av verken kommer från privata samlare som köpte tavlor på loppis mest "för ramarnas skull", men också för att man fallit för deras udda charm.

En del av oss människor har ett ständigt behov att pryda, dekorera och göra omgivningen vackrare. Verken som visas har hamnat på verkstäderna Ta Till Vara och second-hand med nya chanser att hänga på väggen igen. Tyvärr fick vi inte visa verken från sopstationen inte ens tillfälligt. Enligt reglerna måste de återvinnas. Det betyder att den del av kulturarvet försvinner för evigt.

I de rader som följer gör vi några nedslag i människans strävan att dekorera genom tiden, viktig för "väggkonsten" (konst för väggen). Ibland köper man "kilokonst" och "meterböcker" bara för syns skull, men ofta skaffar man kvalitetskonstverk, grafik, fotografier eller skapar verk för egen hand.

Kommissarier: Jovica Marceta och John Rasimus

Grottmålningar och hållristningar

Förhistoriska människor började måla och rista i grottans mörker för minst 30 000 år sedan. Med enkla streck avbildade de primitiv jakt, andra människor, djur och geometriska symboler, ofta i naturlig storlek. En del forskare tror att dessa människor målade på grottväggarna som ett sätt att dokumentera jakten och för att bringa god jaktlycka i framtiden. Andra menar att de ville berätta om sina ritualer.

En annan möjlig förklaring till varför "konstnärerna" på den tiden lade ner veckor och månader på att rista och måla figurer i sten är helt enkelt att de ville dekorera sina boende med bilder.

Konst- och kulturmecenat

Det finns en mängd konstskapare (bland andra Leonardo da Vinci, Botticelli, Michelangelo) som jobbade på beställning av kyrkan, kungar, adeln och rika köpmän. De köpte konst för att visa sin makt och förmögenhet. (En mecenat är en person eller organisation som ekonomiskt eller på andra sätt främjar konst, litteratur eller andra kulturyttringar.)

Folkkonst - Dalmåleriet

I vår omgivning i Dalarna för cirka 240 år sedan började i huvudsak Rättviks- och Leksandskarlar att dekorera väggar, föremål och möbler med blommor och scener hämtade ur Bibeln. En av flera anledningar bakom målningarna var att göra husen vackrare invändigt.

Dalmåleriet blomstrade under en tidsrymd på knappt 100 år från 1770-talet och framåt.

Kitsch och Hötorgskonst

På 1860- och 1870-talet lanserade konsthandlarna i Europa en term för billig och sötaktig konst – kitsch. Begreppet fick internationell spridning på 1920-talet.

Med tiden har kitschen fått en allt vidare betydelse och omfattar i dag konstnärliga uttryck av olika slag. Alla karaktäriseras de av dålig smak och/eller försök att med hjälp av olika grepp väcka sentimentala känslor genom till exempel **Hötorgskonst**.

Denna konstriktning samlar en typ av kommersiella målningar som producerats i stor upplaga. Namnet kommer ifrån platsen där verken såldes - Hötorget i Stockholm. Tavlorna är handmålade, ofta i olja eller akryl och med hjälp av olika mallar. Några kända motiv är fåglar, gråtande barn och älgar i solnedgång.

Reproduktion

En reproduktion är ett printat papper av varierande karaktär och kvalitet, ofta med ett tryck från en välkänd konstnär. En reproduktion kan även benämnas som en affisch eller poster.

Popkonst

Under 1950-talet föddes en konströrelsen som utmanade den traditionella konstuppfattningen – Popkonsten. De nya konstnärerna försökte bygga broar mellan fin- och populärkultur. En vanlig praktik inom popkonsten är att kontextförflytta och isolera objekt eller symboler, eller kombinera dem med andra objekt.

Grafik - konst åt folk

Med utveckling av grafiska tekniker skapades en verklig mötesplats för folk och grafisk konst. Grafisk konst står på riktigt på folkets sida. Den är varierad och ofta högkvalitativ och samtidigt tillgänglig för nästan alla att äga.

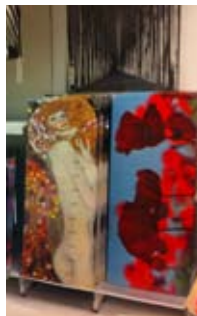
Godkänd som konst (approved as art)

Människor köper sina "approved as art" (godkända som konst) tavlor på bland annat Ikea, Jysk, Mio och Rusta. En del av dem är massproducerade men med handmålade glittriga ramar.

Konst åt alla

Konst åt alla är folkrörelsesatsningen som har gestaltat och smyckat det offentliga rummet med "verklighetens konst" sedan 1977.

Konst kan definieras som ett estetiskt kulturuttryck som är både fantasifullt och nyskapande för inre och yttre upplevelser. Betydelsen av konst är något som förändras hela tiden och definitionen är ständigt omdiskuterad och kommer förmodligen så alltid att vara. Konst betyder egentligen att ha en speciell förmåga, oavsett vilket område det rör sig om. Men ordet konst brukar framför allt användas då vi pratar om estetiska kulturuttryck såsom bildkonst, arkitektur, brukskonst och så vidare.

Konst eller Sopor

Vad är värt att spara och vad ska kastas?

I fotboll är det lätt att bedöma en bra match från en dålig. Få mål och ett trögt tempo; 0-0= tråkig match. Men i och för sig så kan en fotbollsmatch vara spännande även då inga mål gjorts. I fotboll och i hockey precis som i måleri så talar man om form = snyggt passningsspel, snabbt tempo, spelarna hittar varandra på plan och kämpade hårt.

Detta bedömande gäller såväl amatörerna i korpfboll som proffsen i allsvenskan. En bättre, erfaren spelare får ersätta en sämre. En bättre spelare har högre värde på marknaden eftersom fler klubbar vill ha honom, den sämre får ställa sig i mängden av utöware.

Målningar som är gjorda av kända konstnärer med erfarenhet hittar vi lätt i loppisröran. Men hur ska vi bedöma den konst som är okänd för oss? Konst behöver ju inte ens vara "bra" (skön, vacker, stilfull) för att ha kvalitén i att vara ett konstverk, hur ska vi då kunna bedöma det vi ser? Vi vill ju inte "visa ut" någon från plan utan motivering. Så vad är konst och vad är sopor?

Jag och Jovica har valt att välja konst med magen.

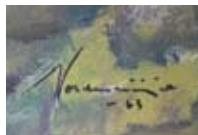
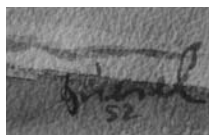
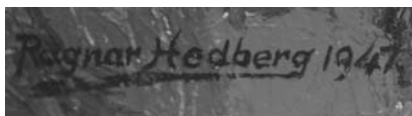
Man kan se mig som "talangscout", en sådan där person i slips som åker runt i de lägre divisionerna och sitter på en halvtom läktare och kollar på matcher för att hitta nya talanger till klubbar i allsvenskan.

Mycket av den konst som vi gått igenom på de olika "loppisarna" vi besökt har varit rent dålig enligt min bedömning. Då har jag sett till att behandlingen av färgen, penselföringen och materialet inte varit bra... t.ex. när du blandar fler än tre färger med varandra så börjar färgen ganska snart tappa sin lyster, lägger du då även till vitt, i tron om att få ljusare starkare färg, så slutar din palett i en brunaktig sörja, den naturliga kulören i färgen tappar sin lyster och hela måleriet dör. Det finns mycket sådana målningar på loppisar och väldigt lite som utmanar. Till och med storlekarna är för det mesta detsamma. Men rätt vad det är så finner man ändå en målning helt utan lyster, enkel, naiv och tafatt men konstigt tilltalande i magtrakten, en målning man bara måste ha, en alldeles äkta målning gjord av någon som kanske bara gjorde 12 målningar i hela sitt liv, men det spelar ingen roll för oss, för mig. Kanske är det berättandet i bilden som gör att mål-

J. W. Martin

ningen blir rar, bra, oskuldsfull, personlig, konstnärlig eller hur jag ska uttrycka det. Jag kan gilla det vardagliga målandet. En ungdom som vill illustrera alla känslor i en bild, porträtt på en idol eller bara planlösa penseldrag i olika färger över en pannå. Jag gillar kvällskurs-måleriet där ofta äldre kvinnor deltagit och målat av en bukett blommor, gamla skor eller sett ut genom fönstret i stugan och frapperats av det oerhört vackra i solnedgången.

Efter att ha besökt ett gäng loppisar börjar man se ett mönster i vad vi allt som oftast väljer att måla eller vad folk haft på väggen. Stora delar av det svenska folkhemmets bildvärld verkar slutligen hamna på loppis eller kastas bort. Varför är det så? Jag ringer upp Kent Andersson, konstnär bosatt på Öland, och frågar vad han tror att loppiskonst handlar om. Han menar att på loppisar kan du tydligt uppleva den kollektiva trenden. Trenden kanske egentligen inte gillades men det var något alla skulle ha. "Man finner ofta gråtande barn-tavlor på loppisar och bokklubbsböcker, sånt som alla hade men som vi kanske egentligen inte ville ha. Det som är kvar på en loppis är ofta dussinvaran, den kortvariga trenden och det som inte är populärt just nu. Ibland har man tur och fin-

ner något som sticker ut, men det är helt i personligt tycke och smak" säger Kent.

I sammanhanget så är det kanske för komplicerat att tala eller reda ut konceptbegreppet för dessa målningar men är man intresserad av bilder så är det ju alltid oerhört roligt att fynda konst på loppis, priset är alltid överkomligt på måleri som hamnat där.

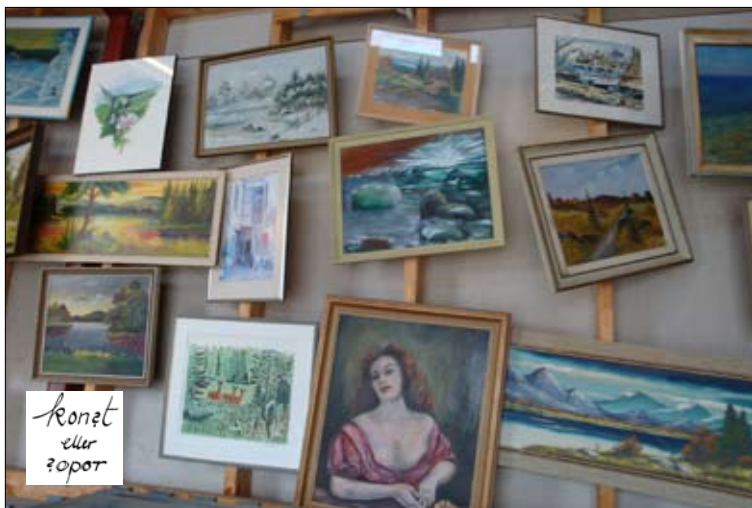
Jim Shaw, en känd amerikansk konstnär, har under 25 år samlat loppisfynd. Jag såg hans "Thrift store Paintings" i början av nittio-talet då han fyllt ett rum till bredden av loppis- målningar. Jim Shaws samling av loppismålningar har visats på museum och gallerier över hela världen och han har t.o.m blivit erbjuden att sälja sin samling "Thrift store paintings" till Charles Saatchi i London men avböjt [*Oliver Bennet The Guardian, Saturday 16 Sept 2000*].

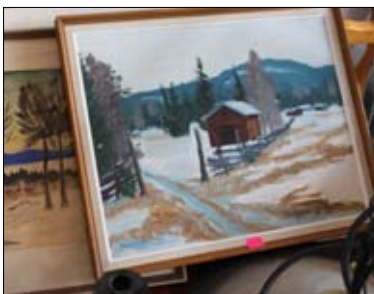
Efter 25 år har loppisfyndet fått ett värde. Mycket beroende på att det är just Jim Shaw som gjort urvalet och att det varit ett konsekvent samlande i 25 år som höjt priset, som antikrondans experter säkert skulle sagt. Enskilda verk i Jim Shaws samling har nog inget eller inga värde rent måleriskt sett men som samling så är den intressant. I detta fall har Jim

Shaws samling fått ett konstnärligt värde och med åren även ett ekonomiskt värde.

Just idag så är det inte många som vill ha en tjäder målad mot brun granstam i guldrum på väggen eller en älg i motljus och väljer att kasta eller skänka den till loppis, men kanske det är just denna målning som blir din framtida lycka och en start för ett nytt intresse för måleri.

John Rasimus, Falun 15 Sept. 2011

Reflektion

Konst eller sopor?

Lite galen idé

Att ta reda på vad det är för konst som inte längre är önskvärd kanske låter som en lite galen idé, men vid närmare eftertanke kanske den ändå inte är så konstig. Luska i vad folk inte längre vill ha hängandes på sina väggar hemma kan spegla mer än vad man tror om samtiden och likaledes dåtiden. Därför bestämde vi oss för att bege oss till Ta Till Vara verkstaden och den lokala återvinningscentralen för att se vad de fått in och vi hittade en hel del intressant, kanske till och med mer än vad vi förväntats oss. Vi fann den konst som bytt etikett och blivit till sopor. Den konst som vi nu ännu en gång har hängt upp.

Skulle vi gå ut och fråga någon var gränsen mellan konst och sopor går skulle nog de flesta inte komma på något vettigt svar. Mycket därför att det nog inte finns något svar. Är konsten en sopa bara för att den har blivit kasserad av en person eller upprätthåller den sitt värde oavsett vad som sker? Jadu,

vad vet jag. Jag vet dock är att när en bild förmedlar något till en annan har den ett värde och då spelar det kanske inte så stor roll huruvida konstkritikerna rosar eller risar. Det som sker i akademikernas, kritikernas eller konsthandlarnas värld ligger många gånger långt ifrån vad som händer i det så kallade "vanliga livet". Trots detta smyger konst med versalt K ofta in i större utsträckning än vad man tror. Vi återfann nämligen massvis med reproduktioner, avbildningar av kända konstverk till ett fullt överkomligt pris (en hundring eller så), något som vilken Svensson som helst kan ha råd att inhandla. Förutom det så fann vi även en hel del handmålade tavlor av mindre kända namn, men de saknar för den sakens skull ändå inte historia.

Att varje pinal man handskas med, på till exempel Ta Till Vara verkstaden, har en historia kommer kanske inte som en överraskning, men om man börjar reflektera över detta kan man komma att finna sig själv djup involverad i sin egen fantasivärld. Föreställningen om var något kan ha hängt, vem som kan tänkas ha ägt den och så vidare, kan hålla en sysselsatt en god stund. Personligen föreställer jag mig nästan alltid

att tavlan ägts av en äldre dam och att den har hängt över hennes sekretär så länge att tapeten runtomkring har bleknat av ålder. Huruvida detta stämmer är väl lite mer tveksamt, men nog kan det ligga någon sanning i att generationsskiften ofta leder till rensning och bortskänkning av det i dödsboet som ingen vill ha eller det som man inte får plats med i det egna hemmet.

Vi lever till stor del i ett konsumtionssamhälle där slit och släng har blivit lite av en norm. Sopbergen växer till storlekar som aldrig förr beskådats. I Sverige och övriga västvärlden blir sopor till sopor betydligt tidigare än vad de skulle blivit i många andra länder. Vi påverkas av olika trender, av vad som händer i vår omvärld. Därför är det inte alls förvånande att vi har en tendens att byta ut det som hänger på våra väggar. Att vi en morgon när vi vaknar upp börjar fundera på varför vi har det där gamla skräpet hängandes på väggen, är det inte hög tid att vi byter ut det mot något annat. Det är nästan som om vi ibland upplever att vi har ett behov av förändring, av att få skapa något nytt och var skulle det vara lättare att börja förändra än i vårt egna hem?

Sådant som vi tröttnat på, fått efter någon bortgången släkting, eller som helt enkelt har gått sönder, gör vi oss oftast av med. Det, av allt som vi kom i kontakt med, som fortfarande är helt och någotsånär representabelt, har de som står bakom årets Vägska-utställning letat reda på. Sedan har de försökt få ett grepp kring det som återfanns och reflekterat över varför det hamnat just där. Vi hittade, som sagt, allt möjligt skoj på vår jakt efter att finna ett svar på vad människor anser vara sopor, eller det som de tror någon annan kanske vill ha. Den enorma blandning och spridning som jag personligen kom i kontakt med, fick mig att känna mig en aning förvirrad, men samtidigt väldigt nyfiken. Det kändes nästan som om människorna som jag stötte på i affären eller de som susade förbi mig på landsvägen bjöd in mig till deras hem, till deras liv. För jag tror att varje beslut som en människa tar på något sätt speglar personen som tog det. Jag fick chansen att kliva in, och ni som går på utställningen ges chansen att få egen insikt.

Konst eller sopor som begrepp spelar troligen inte i det stora hela någon större roll. För vad konst är kan inte ens alltid

de insatta enas om. Vad jag finner intressant är hur konsten reflekterar någon form av individnivå. Hur det som händer på, i dagens läge, en mer världsomspännande nivå kommer att ta sig uttryck hemma hos de som står långt bort ifrån den så kallade konstvärlden. Dock är det möjligt att vi inte är så skilda från den som vi kanske tror. Vi är alla en del av vår gemensamma samtid och den kommer att påverka oss alla. Därför finns det med stor sannolikhet lite konst i oss alla, vi måste bara öppna våra sinnen och släppa fram den!

Lisa Smårs

Konstkritiker på väg

Vägskäl 2011
KONST eller
SOPOR

Leksands
Kulturhus
15/10-12/11

